

عربی دهم زیتون

(رشته ادبیات و علوم انسانی)

از مجموعه رشادت

مهدی وحدانی

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگذرد

«تَعَلَّمُوا الْعَرَبِيَّةَ فَإِنَّهَا كَلَامُ اللَّهِ الَّذِي يُكَلِّمُ بِهِ خَلْقَهُ»

عربی را یاد بگیرید پس به درستی که آن سخن خداست که به وسیله‌ی آن با خلقش سخن می‌گوید. امام صادق (علیه‌السلام)
(بحارالانوار / ج ۱ / ص ۲۱۲)

مقدمه

کتاب «عربی دهم زیتون» کتابی است از مجموعه‌ی «رشادت» که مدرّس و مؤلف محترم آقای مهدی وحدانی آن را زیر نظر دبیر محترم مجموعه رشادت تألیف نموده‌اند.

در این کتاب قواعد هر درس در قالب درسنامه به طور خلاصه و همراه با مثال‌ها و تمرین‌های متنوع بیان شده و سپس تمرین‌های هدفداری برای تسلط بیشتر بر ترجمه‌ی دروس و یادگیری عمیق‌تر قواعد در اختیار دانش‌آموزان قرار داده شده است.

دانش‌آموزان عزیز برای استفاده بهتر از این کتاب، باید پس از مطالعه‌ی درسنامه، تمرین‌های مربوطه به آن درس را با دقت حل کنند و با مراجعه به پاسخ‌نامه‌ی پایان کتاب به رفع اشکال بپردازند و در پایان هر درس با پاسخ به آزمون‌های تشریحی و چندگزینه‌ای میزان یادگیری خود را ارزیابی کنند.

از ویژگی‌های این کتاب می‌توان به طراحی تمرین‌های متعدد و هدفدار مربوط به صرف اسم‌ها و فعل‌ها (در قالب جدول صرف) و یادآوری مطالب آموخته شده‌ی درس‌های قبلی و نشان دادن پیوستگی درس‌ها به یکدیگر اشاره کرد. دانش‌آموزان عزیز باید توجه داشته باشند که هر درس هرچند هم ساده باشد با درس‌های بعدی در ارتباط است و لازم است دائماً تمرین، تکرار و یادآوری شوند.

امید است این کتاب به پیشرفت دانش‌آموزان عزیز در یادگیری هر چه بهتر زبان عربی که زبان قرآن است کمک کند.

در پایان لازم می‌دانیم از مؤلف و دبیر محترم مجموعه و از آقای سروش طاهری و فرشته کلاهی حشمت (حروف‌نگار و صفحه‌آرا)، خانم بهاره خدای (گرافیست) و خانم عطیه وحدانی که بنا به گزارش مؤلف در تألیف این کتاب با ایشان همکاری داشته‌اند، تشکر و قدردانی کنیم.

خوانندگان محترم می‌توانند نظرات و پیشنهادهای خود را در رابطه با این کتاب از طریق email با مؤلف

محترم در میان بگذارند. Mahdi.vahdani@mobtakeran.com

انتشارات مبتکران

صفحه	عنوان
۷	الدَّرْسُ الْأَوَّلُ: ذَاكَ هُوَ اللَّهُ
۶۱	الدَّرْسُ الثَّانِي: إِنَّكُمْ مَسْئُولُونَ
۹۳	آزمون دروس اول و دوم:
۹۷	الدَّرْسُ الثَّلَاثُ: مَطَرُ السَّمَكِ
۱۲۵	الدَّرْسُ الرَّابِعُ: التَّعَايُشُ السَّلْمِيُّ
۱۵۳	آزمون ترم اول
۱۵۷	الدَّرْسُ الْخَامِسُ: ﴿ هَذَا خَلْقُ اللَّهِ ﴾
۱۸۵	الدَّرْسُ السَّادِسُ: الْمَعَالِمُ الْخَلَابَةُ
۲۰۳	آزمون دروس پنجم و ششم
۲۰۷	الدَّرْسُ السَّابِعُ: صِنَاعَةُ النَّفْطِ
۲۳۱	الدَّرْسُ الثَّامِنُ: يَا مَنْ فِي الْبِحَارِ عَجَائِبُهُ
۲۵۱	آزمون ترم دوم
۲۵۵	پاسخنامه:

نهی	امر	مستقبل	نفي مضارع	مضارع	نفي ماضی	ماضی	ضمیر		صيغه	ج.ع.
لايَذْهَبُ نباید برود	ليَذْهَبُ باید برود	سَوْفَ يَذْهَبُ خواهد رفت	لايَذْهَبُ نمی‌رود	يَذْهَبُ می‌رود	مَادَهَبَ نرفت	ذَهَبَ رفت	متصل ه	منفصل هو	للغائب (مفرد مذکر غائب)	۱
لايَذْهَبَا نباید بروند	ليَذْهَبَا باید بروند	سَوْفَ يَذْهَبَانِ خواهند رفت	لايَذْهَبَانِ نمی‌روند	يَذْهَبَانِ می‌روند	مَادَهَبَا نرفتند	ذَهَبَا رفتند	متصل هما	منفصل هما	للغائبين (مثنی مذکر غائب)	۲
لايَذْهَبُوا نباید بروند	ليَذْهَبُوا باید بروند	سَوْفَ يَذْهَبُونَ خواهند رفت	لايَذْهَبُونَ نمی‌روند	يَذْهَبُونَ می‌روند	مَادَهَبُوا نرفتند	ذَهَبُوا رفتند	متصل هم	منفصل هم	للغائبين (جمع مذکر غائب)	۳
لاتَذْهَبُ نباید برود	لتَذْهَبُ باید برود	سَوْفَ تَذْهَبُ خواهد رفت	لاتَذْهَبُ نمی‌رود	تَذْهَبُ می‌رود	مَادَهَبْتَ نرفت	ذَهَبْتَ رفت	متصل ها	منفصل هی	للغائبة (مفرد مؤنث غائب)	۴
لاتَذْهَبَا نباید بروند	لتَذْهَبَا باید بروند	سَوْفَ تَذْهَبَانِ خواهند رفت	لاتَذْهَبَانِ نمی‌روند	تَذْهَبَانِ می‌روند	مَادَهَبْتَا نرفتند	ذَهَبْتَا رفتند	متصل هما	منفصل هما	للغائبتين (مثنی مؤنث غائب)	۵
لايَذْهَبْنَ نباید بروند	ليَذْهَبْنَ باید بروند	سَوْفَ يَذْهَبْنَ خواهند رفت	لايَذْهَبْنَ نمی‌روند	يَذْهَبْنَ می‌روند	مَادَهَبْنَ نرفتند	ذَهَبْنَ رفتند	متصل هن	منفصل هن	للغائبات (جمع مؤنث غائب)	۶
لاتَذْهَبُ نرو	إِذْهَبُ برو	سَوْفَ تَذْهَبُ خواهی رفت	لاتَذْهَبُ نمی‌روی	تَذْهَبُ می‌روی	مَادَهَبْتَ نرفتی	ذَهَبْتَ رفتی	متصل ک	منفصل أنت	للمخاطب (مفرد مذکر مخاطب)	۷
لاتَذْهَبَا نروید	إِذْهَبَا بروید	سَوْفَ تَذْهَبَانِ خواهید رفت	لاتَذْهَبَانِ نمی‌روید	تَذْهَبَانِ می‌روید	مَادَهَبْتُمَا نرفتید	ذَهَبْتُمَا رفتید	متصل کما	منفصل أنتما	للمخاطبتين (مثنی مذکر مخاطب)	۸
لاتَذْهَبُوا نروید	إِذْهَبُوا بروید	سَوْفَ تَذْهَبُونَ خواهید رفت	لاتَذْهَبُونَ نمی‌روید	تَذْهَبُونَ می‌روید	مَادَهَبْتُمْ نرفتید	ذَهَبْتُمْ رفتید	متصل کم	منفصل أنتم	للمخاطبين (جمع مذکر مخاطب)	۹
لاتَذْهَبِي نرو	إِذْهَبِي برو	سَوْفَ تَذْهَبِينَ خواهی رفت	لاتَذْهَبِينَ نمی‌روی	تَذْهَبِينَ می‌روی	مَادَهَبْتِ نرفتی	ذَهَبْتِ رفتی	متصل ک	منفصل أنتِ	للمخاطبة (مفرد مؤنث مخاطب)	۱۰
لاتَذْهَبَا نروید	إِذْهَبَا بروید	سَوْفَ تَذْهَبَانِ خواهید رفت	لاتَذْهَبَانِ نمی‌روید	تَذْهَبَانِ می‌روید	مَادَهَبْتُمَا نرفتید	ذَهَبْتُمَا رفتید	متصل کما	منفصل أنتما	للمخاطبتين (مثنی مؤنث مخاطب)	۱۱
لاتَذْهَبْنَ نروید	إِذْهَبْنَ بروید	سَوْفَ تَذْهَبْنَ خواهید رفت	لاتَذْهَبْنَ نمی‌روید	تَذْهَبْنَ می‌روید	مَادَهَبْتُنَّ نرفتید	ذَهَبْتُنَّ رفتید	متصل کن	منفصل أنتن	للمخاطبات (جمع مؤنث مخاطب)	۱۲
لاأَذْهَبُ نباید بروم	لأَذْهَبُ باید بروم	سَوْفَ أَذْهَبُ خواهم رفت	لاأَذْهَبُ نمی‌روم	أَذْهَبُ می‌روم	مَادَهَبْتُ نرفتم	ذَهَبْتُ رفتم	متصل ی	منفصل أنا	للمتكلم وحده	۱۳
لاأَذْهَبُ نباید برویم	لأَذْهَبُ باید برویم	سَوْفَ نَذْهَبُ خواهیم رفت	لاأَذْهَبُ نمی‌رویم	نَذْهَبُ می‌رویم	مَادَهَبْنَا نرفتم	ذَهَبْنَا رفتم	متصل نا	منفصل نحن	متكلم مع الغير	۱۴

الدَّرْسُ الْأَوَّلُ

ذَاكَ هُوَ اللَّهُ

الدَّرْسُ الْأَوَّلُ

مُرَاجَعَةُ دُرُوسِ الصَّفِّ السَّابِعِ وَالْثَامِنِ وَالتَّاسِعِ

(معلِّمٌ - معلِّمةٌ) (معلِّمانِ - معلِّمتانِ) (معلِّمونَ - معلِّمات)	اسم	کلمه
(معلم) (۲ معلم) (معلمها)		
نزدیک: هذا - هذه - هذان - هاتان - هؤلاء دور: ذلك - تلك - اولئك مکان: هنا - هناک	اسم	کلمه
اسم استفهام: ما - مَنْ - أين - کَم - کَیْفَ - أیُّ و ...		
منفصل: هو - هما - هم ... متصل: ه - ها - هم ...	ضمیر	کلمه
عندَ - تحَتَّ - جنَبَ - خَلَفَ - أمامَ - وِراءَ ... (در جواب أينَ) (نزد) (زیر) (کنار) (پشت) (مقابل) (پشت)		
اليومَ - أمسَ - غداً - صباحَ - مساءً - لیلَ - نهارَ ... (در جواب متی) (امروز) (دیروز) (فردا) (صبح) (عصر) (شب) (روز)	اسم	کلمه
ماضی (گذشته): دَهَبَ (رفت) مضارع (حال): یَذْهَبُ (می‌رود) مستقبل (آینده): سَوْفَ یَذْهَبُ (خواهد رفت)		
استفهام: هَلْ - أ وَ - فَ - ثُمَّ - أَمْ - بَلْ - لَکِنْ ... مِنْ - إلی - عَلی - بِ - لِ - فی - رَبِّ ... إِنَّ - أَنْ - لَکِنَّ - کَأَنَّ - لَیْتَ	حرف	کلمه

انواع کلمه: اسم، فعل، حرف

اسم: کلمه‌ای است که دارای معنای مستقلی است (زمان ندارد) و برای نامیدن اشخاص، اشیاء و ... به کار می‌رود:

مانند: علی، مریم، کتاب، شجره ...

علامت های اسم

۱. داشتن ال، مانند: المدرّس، المنصّده ...

۲. داشتن تنوین (_____)؛ مانند: مدرّس، سیّاره

۳. داشتن ۱ - ۲ - ۳؛ مانند: حدیقه، سیّاره

۴. مضاف شدن (اضافه شدن به اسم یا به ضمیر متصل)

مانند: طالب الجامعه، کتاب المدرّس، کتابه

۵. مجرور شدن (واقع شدن اسم پس از حروف جرّ: «من، علی، الی - ب، ل، فی ...»)

مانند: من البیت، الی المدرّسه، فی قریه

۶. منادی واقع شدن (قرار گرفتن بعد از حرف ندا «یا») مانند: یا سعید، یا مریم، یا طالب ...

(ای)

نکات

۱. اسمی که «ال» داشته باشد، تنوین (ـِ) نمی‌پذیرد؛ مانند: الكتاب

و اسمی که تنوین داشته باشد، «ال» نمی‌پذیرد؛ مانند: کتاب

یادآوری

تنوین: «ن» ساکنی است که فقط در آخر اسم می‌آید؛ این «ن» خوانده می‌شود ولی نوشته نمی‌شود و بر سه نوع است:

۱. ۱ - تنوین نصب / ۲. ۲ - تنوین جرّ / ۳. ۳ - تنوین رفع

توجه

به ۱ - فتحه (َ)، کسره (ِ)، و ضمه (ُ) گفته می‌شود.

(به حرف فتحه‌دار مفتوح، به حرف کسره‌دار مکسور، به حرف ضمه‌دار مضموم می‌گویند.)

و به حرفی که حرکت نداشته باشد ساکن (ْ) می‌گویند.

تمرین در عبارت « سَسْتَدْرِجُهُمْ » چند فتحه، کسره، ضمه و ساکن وجود دارد؟

فتحه: ..... کسره: ..... ضمه: ..... سکون: .....

۲. اسم های مؤنث (اسم شخص) هیچ‌گاه تنوین نمی‌پذیرند: فاطمه، مریم، زینب، سعیده...

۳. اسم مضاف «ال»، تنوین و «ن» مثنی و جمع مذکر سالم نمی‌پذیرد.

مثال مدرّسین + الجامعَة ← مدرّسی الجامعَة

اسم (از نظر جنس)

حقیقی: بر انسان یا حیوان «نر» دلالت می‌کند (نام یا صفت انسان یا حیوان «نر» است)
مانند: سعید، مجید، طالب... / الثَّور (گاو نر)، الدَّيْكُ (خروس)

مجازی: به اسم‌های مذکری گفته می‌شود که واقعا مذکر نیستند ولی آنها را مذکر به شمار می‌آوریم
و قواعد اسم مذکر در مورد آنها به کار می‌رود. (علامت مؤنث «ة» ندارند)
مانند: جَبَل: کوه، حَشَب: چوب، جِدَار: دیوار

حقیقی: بر انسان یا حیوان «ماده» دلالت می‌کند (نام یا صفت انسان یا حیوان «ماده» است)
مانند: سَعِيدَة، مَجِيدَة، طَالِبَة... / الْبَقْرَة، الدَّجَاجَة

مجازی: به اسم‌های مذکری گفته می‌شود که واقعا مذکر نیستند ولی آنها را مذکر به شمار می‌آوریم
و قواعد اسم مذکر در مورد آنها به کار می‌رود. (علامت مؤنث «ة» دارند)
مانند: جَزِيرَة، شَجَرَة، حَدِيقَة

لفظی: به اسم‌های مذکر حقیقی گفته می‌شود که فقط علامت مؤنث دارند (قواعد اسم مذکر در مورد آنها به کار می‌رود)
مانند: حَمْرَة، طَلْحَة... / اِسْمُ هَذَا الْوَلَدِ حَمْرَة و هُوَ طَالِبٌ نَاجِحٌ.

معنوی: به اسم‌های مؤنثی گفته می‌شود که بدون داشتن علامت مؤنث، مؤنث به شمار می‌آیند و عبارت‌اند از:

۱. اسم‌های عَلم مؤنث (اسم شخص مؤنث): زینب، مریم
۲. برخی اسم‌های مؤنث که علامت اسم مؤنث «ة» را ندارند: اُمُّ (مادر)، بِنْتُ (دختر)
۳. اغلب اعضای زوج بدن: عَین (چشم)، يَد (دست)، رِجْل (پا)، اُذُن (گوش)
۴. اسم‌های مؤنث سماعی (شنیدنی): این اسم‌ها به اسم مؤنث معروف شده‌اند.
مانند: اَرْض (زمین)، سَمَاء (آسمان)، شَمْس (خورشید)، نَفْس (خود)، دَار (خانه)،
رُوح (جان)، رِيح (باد)، جِهَنَّم، بَيْتَر (چاه)، حَرْب (جنگ)...

علامت‌های اسم مؤنث

۱. ة - ة (تاء مربوطة): مهم‌ترین علامت اسم‌های مؤنث به شمار می‌آید.

مانند: حذیقة ، سیارة

۲. الف مقصوره (ئ ، ا): اسم‌هایی که به « ئ » و « ا » ختم می‌شوند؛ مانند: عَظْمِي ، كُبْرِي ، حُسْنِي ، دنیا ، علیا

۳. الف ممدوده (اء): اسم‌هایی که به « اء » ختم می‌شوند؛ مانند: زهراء ، صحراء ، حمراء ، خضراء

توجه

اسم‌هایی مانند «فتی»، «دواء» یا «ماء» مذکر هستند؛ زیرا اگر « اء » یا « ئ » را از آن‌ها حذف کنیم، یک یا دو حرف بیشتر باقی نمی‌ماند (« اء » و « ئ » در این کلمات جزئی از کلمه هستند).

توجه

ملاک تشخیص مذکر و مؤنث بودن اسم‌های جمع، مفرد آن‌هاست.

اسم‌هایی مانند: مدارس، مزارع، حدائق ... مؤنث هستند. (زیرا مفرد آن‌ها مؤنث است: مدرسه ، مزرعة ، حديقة)

و اسم‌هایی مانند: أمناء، إخوة، أشربة ... مذکر هستند. (زیرا مفرد آن‌ها مذکر است: أمين، أخ، شراب)

اسم از نظر عدد (تعداد)

مفرد: بر یک شخص (شیء) دلالت می‌کند؛ مانند: معلّم ، کتاب

(یک معلم مرد) (یک کتاب)

مثنی (ثنیة): بر دو شخص (شیء) دلالت می‌کند؛ مانند: معلّمان ، معلّمین / کتابان ، کتابین

(دو معلم مرد) (دو کتاب)

جمع: بر چند شخص (شیء) دلالت می‌کند؛ مانند: معلّمون ، معلّمین / معلّات ، کُتُب

(معلم‌ها مرد) (معلم‌ها زن) / کتابها

علامت‌های اسم مثنی (ثنیة): ان ، ين

برای ساختن اسم مثنی، به آخر اسم مفرد (مذکر، مؤنث) « ان » یا « ين » اضافه می‌کنیم.

معلم (یک معلم) ← مُعَلِّمان : ۲ معلم (مرد) / مُعَلِّمِین : ۲ معلم (مرد)

جَبَل (کوه) ← جَبَلان : ۲ کوه / جَبَلِین : ۲ کوه

معلّمة (یک معلم زن) ← معلّماتان : ۲ معلم (زن) / معلّماتین : ۲ معلم (زن)

شَجَرَة (درخت) ← شَجَرَتان : ۲ درخت / شَجَرَتین : ۲ درخت

نکات

۱. «ان» و «ین» تأثیری در معنای اسم‌های مثنی ندارند.
۲. «ن» در اسم‌های مثنی، حرکت کسره (ـِ) دارد.
۳. حرف قبل از «ی» در اسم‌های مثنی، فتحه (ـَ) دارد. (مَعْلَمَیْنِ ، مَعْلَمَتَیْنِ)
۴. در تبدیل اسم‌های مفرد مؤنث به مثنای مؤنث، «ة - ة» به «ت» تبدیل می‌شود. (شَجَرَةٌ ← شَجَرَتَانِ / شَجَرَتَیْنِ)
۵. برای تشخیص مذکر و مؤنث بودن اسم‌های مثنی باید به مفرد آن‌ها توجه کرد. بَیْتَانِ ، بَیْتَیْنِ ، مثنای مذکر هستند. (مفردشان «بَیْت» مذکر است.) اما «بَیْتَانِ ، بَیْتَیْنِ» مثنای مؤنث هستند. (مفرد آن‌ها «بَیْت» مؤنث است.)
 (خانه) (دختر)
۶. اسم‌هایی مانند: عَضْبَان (خشمگین) / فَرَحَان (خوشحال) / عَطْشَان (تشنه) / نِسیَان (فراموشی) / رُمَان (انار) فُستَان (پیراهن زنانه) / دَوْرَان (گردش) / إِحْسَان (نیکی) / أَمَان (امنیت)، مفرد مذکر هستند. (مثنی نیستند) و همچنین اسم‌هایی مانند «أَبْدَان، أَحْزَان، إِخْوَان، غِزْلَان، شُبَّان» به ترتیب جمع مکسر «بَدَن، حُزْن، آخ، غِزَال، شَاب» می‌باشند. (مثنی نیستند)

تمرین مفرد اسم‌های زیر را بنویسید.

أَسْبُوعَیْنِ (.....)	طَائِرَتَیْنِ (.....)	صَدِیقَتَانِ (.....)	غَابَتَیْنِ (.....)
صَوْتَانِ (.....)	طَبِیبَانِ (.....)	حَفَلَتَانِ (.....)	عَرَبَتَانِ (.....)
یَدَیْنِ (.....)	أَخْتَانِ (.....)	عُرْفَتَیْنِ (.....)	أَخْوَیْنِ (.....)
جَنَّتَانِ (.....)	غَابَتَیْنِ (.....)	فِصَّتَیْنِ (.....)	إِمْرَأَتَانِ (.....)

تمرین مثنای اسم‌های زیر را بنویسید. (به هر دو شکل)

سَائِقِ (.....، .....)	رِسَالَةٍ (.....، .....)	مُحَافَظَةٍ (.....، .....)
سُوقِ (.....، .....)	فَرِیضَةٍ (.....، .....)	شُرْطِیٍّ (.....، .....)
قَافِلَةٍ (.....، .....)	شَارِعِ (.....، .....)	رَأَى (.....، .....)
طَبَاخِ (.....، .....)	مَائِدَةٍ (.....، .....)	أَخِ (.....، .....)
حَقِیْبَةٍ (.....، .....)	أَبِ (.....، .....)	مَرَّةٍ (.....، .....)

جمع و انواع آن

}	سالم	}	جمع
	مذکر: وَنَ - یَنَ		
	مؤنث: ات		
	مکسر: نشانه‌ای ندارد. *		

اسم جمع مذکر سالم: بر بیش از دو شخص (مذکر) دلالت می‌کند؛

مثال معلّمون ، معلّمین

علامت‌های اسم جمع مذکر سالم: وَنَ ، یَنَ

نکات

۱. این جمع با افزودن « وَنَ » یا « یَنَ » به آخر اسم مفرد مذکر ساخته می‌شود.

مؤمّن (یک مرد باایمان) ← مؤمنون: مردان با ایمان / مؤمنین: مردان با ایمان
 صالح (یک مرد درستکار) ← صالحون: مردان درستکار / صالحین: مردان درستکار

۲. « وَنَ » یا « یَنَ » تأثیری در معنا ندارند.

۳. « ن » در اسم‌های جمع مذکر سالم حرکت فتحه (َ) و در اسم‌های مثنی حرکت کسره (ِ) دارد.

جمع مذکر سالم ← مؤمنون - مؤمنین / اسم مثنی ← مؤمنان - مؤمنین

۴. اسم‌هایی هستند که « وَنَ » یا « یَنَ » دارند ولی جمع مذکر سالم نیستند.

راه تشخیص این است که « وَنَ » یا « یَنَ » را حذف کنیم و چنانچه اسم مفرد مذکر (سالم) معنی‌داری باقی نماند، آن اسم جمع مذکر سالم نیست.

- اسم‌هایی مانند «مغبون (زیان‌دیده) / محزون (غمگین) / مجنون (دیوانه) / حزین (غمگین) / مُبین (آشکار)» مفرد مذکر هستند. (جمع مذکر سالم نیستند)

یادآوری: « ن » در اسم‌های مثنی و جمع مذکر سالم به هنگام اضافه شدن (مضاف واقع شدن) حذف می‌گردد.

مثال صیادون + الاسماک ← صیادو الاسماک (صیادان ماهی‌ها)

أخویّن + ک ← أخویک (دو برادر تو)

جمع مؤنث سالم (ات)

این جمع معمولاً برای جمع بستن اسم‌ها و صفت‌های مؤنث به کار می‌رود؛
مانند: مؤمنات (زنان با ایمان)، مسلمات (زنان مسلمان)

نکات

۱. به هنگام جمع بستن اسم‌هایی که «ة» و «ة» دارند (عالمة، مؤمنة، سالحة، بقرة)، «ة» و «ة» از آخر آن‌ها حذف می‌گردد؛

مثال مؤمنة + ات ← مؤمنات

توجه

«مؤمنة (زن با ایمان)» مفرد «مؤمنات (زنان با ایمان)» / «مؤمن (مرد با ایمان)» مفرد «مؤمنون (مردان با ایمان)»

۲. اسم‌هایی مانند: «اصوات (صداها) / اموات (مردگان) / اوقات (زمان‌ها) / ابيات (شعرها) / اقوات (غذاها)» جمع مکسر «صوت (صدا) / موت (مرده) / وقت (زمان) / بيت (شعر) / قوت (غذا)» می‌باشند، زیرا «ت» جزء حروف اصلی این کلمات است.

توجه

جمع «بيت (خانه)»، «بيوت (است)» جمع «بيت (شعر)»، «أبيات (است)».

جمع مکسر (شکسته)

جمع برخی از اسم‌ها (برخلاف جمع سالم که قاعده خاصی دارد و با برداشتن علامت آخر آن، شکل مفردش سالم می‌ماند) قاعده خاصی ندارد و به آن جمع مکسر (شکسته شده) گفته می‌شود زیرا شکل مفرد آن شکسته شده و تغییر می‌کند و باید آن‌ها را حفظ کرد و یا به کتاب لغت مراجعه کرد (سماعی و شنیدنی هستند).

مثال

مفتاح ← مفاتيح	أمین ← أمناء
جسر ← جسور	کتاب ← کُتُب
مريض ← مَرَضِي	مَرَض ← أمراض
صديق ← أصدقاء	حديقة ← حدائق
شراب ← أَشْرِبَة	خَشَب ← أخشاب

نکات

۱. ممکن است اسمی دو جمع مکسر داشته باشد. مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

عَیْن (چشم) :	عیون	/	أَعْيُن
عزیز (گرامی) :	أَعْرَاء	/	أَعْرَءَة
آخ (برادر) :	إِخْوَان	/	إِخْوَة
طالب (دانشجو) :	طُلَّاب	/	طَلَّابَة
وارث (ارث برنده) :	وُزَّات	/	وَرَثَة
نَفْس (جان) :	نفوس	/	أَنْفُس
کافر (بی‌ایمان) :	كُفَّار	/	كَفَرَة
حارس (نگهبان) :	حُرَّاس	/	حَرَس
شاب (جوان) :	شَبَاب	/	شُبَّان
نَجْم (ستاره) :	نجوم	/	أَنْجَم
مدینه (شهر) :	مُدُن	/	مَدَائِن
شهر (ماه) :	شهور	/	أَشْهَر

۲. برخی از اسم‌ها، هم جمع سالم دارند و هم جمع مکسر. مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

حافظ : حافظون ، حافظین / حُفَّاط	صالح : صالحون ، صالحین / صَلْحَاء
وارث : وارثون ، وارثین / وُزَّات	راحم : راحمون ، راحمین / رُحْمَاء
کافر : کافرون ، کافرین / كُفَّار	حاضر : حاضرین ، حاضرین / حُضَّار

جدول زیر را خوب به خاطر بسپارید.

توجه

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
إِخْوَان ، إِخْوَة ، إِخْوَان (برادران)	أَخَوَانِ ، أَخَوَيْنِ (دو برادر)	أَخ (برادر)	مذکر
أَخْوَات (خواهران)	أَخْتَانِ ، أَخْتَيْنِ (دو خواهر)	أَخْت (خواهر)	مؤنث

مُدَّرْسُ: معلِّم	مذكر: × مؤنث: ة - ة	مفرد	اسم (عدد - جنس)
مُدَّرْسَةٌ: معلم (زن)			
مُدَّرْسَانِ، مُدَّرْسَيْنِ: دو معلم (مرد)	مذكر: ان - ين مؤنث: تان - تين	مثنی	
مُدَّرْسَاتِنِ، مُدَّرْسَاتَيْنِ: دو معلم (زن)			
مُدَّرْسُونَ، مَدَّرْسِيْنَ: معلمها (مرد)	مذكر: ون - ين مؤنث: ات	سالم	
مُدَّرْسَات: معلمها (زن)			
مكسر: كُتُب - أَبْوَاب - رِجَال - حُقَاط - أَصْدِقَاء ...			
		جمع	

علامت‌های صرف اسم

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
ون (ین)	ان (ین)	× (بدون علامت)	مذكر
ات	تان (تین)	ة	مؤنث

تمرین جدول زیر را با ترجمه کامل کنید. (جمع این اسم‌ها به صورت جمع سالم است)

مثال:

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
مؤمنون (مردان با ایمان)	مؤمنان (دو مرد با ایمان)	مؤمن (مرد با ایمان)	مذكر
مؤمنات (زنان با ایمان)	مؤمنتان (دو زن با ایمان)	مؤمنة (زن با ایمان)	مؤنث

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
.....	.....	مُسْلِم (مرد مسلمان)	مذكر
.....	.....	.....	مؤنث

تمرین جمع اسم‌های زیر را با ترجمه بنویسید. (جمع «مذکر» این اسم‌ها به صورت جمع مکتب است)

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
أصدقاء (دوستان)	صديقان (دو دوست)	صديق (دوست)	مذکر
صديقات (دوستان)	صديقتان (دو دوست)	صديقة (دوست)	مؤنث

مثال:

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
.....	.....	تلميذ (شاگرد)	مذکر
.....	.....	.....	مؤنث

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
.....	.....	طفل (کودک)	مذکر
.....	.....	.....	مؤنث

تمرین با ترجمه کامل کنید. (جمع‌ها «غیر انسان» هستند)

مثال:

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
مفاتيح (کلیدها)	مفتاحان (دو کلید)	مفتاح (کلید)	مذکر
حدائق (باغ‌ها)	حدیقتان (دو باغ)	حدیقه (باغ)	مؤنث

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
.....	.....	قلم (قلم)	مذکر
.....	.....	رسالة (نامه)	مؤنث

جمع	مثنى	مفرد	عدد
			جنس
.....	.....	صَفٌّ (كلاس)	مذكر
.....	.....	مَدْرَسَةٌ (مدرسه)	مؤنث

تمرین اسم‌های داده شده را در جدول زیر قرار دهید.

فائزُونَ / قَرِيبةَ / شاكِرَات / كُنوز / واقِفان / مَكْتَبَة / حَدِيقَتَيْنِ / مجاهدات
 حَقائِب / حافظينَ / مَدِينَة / لاعِبَتانِ / مَساجِد / نَاجِحَات / مِفْتاح / أَعزَّاء / طالِبينِ
 مُسَلِّمينَ / خَشَب / عالِمَتانِ / هَذانِ / عَمود

مفرد مذکر	مفرد مؤنث	مثنای مذکر	مثنای مؤنث	جمع مذکر سالم	جمع مؤنث سالم	جمع مکسر
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

جمع	مثنى	مفرد	عدد
			جنس
هؤلاء (اینها)	هذان (این دو)	هذا (این)	مذكر
هؤلاء (اینها)	هاتان (این دو)	هذه (این)	مؤنث

جمع	مثنى	مفرد	عدد
			جنس
اولئك (آنها)	ذانك (آن دو)	ذلك (آن)	مذكر
اولئك (آنها)	تانك (آن دو)	تلك (آن)	مؤنث

نزدیک

اسم اشاره

دور

نکات

۱. « هؤلاء » و « اولئک » برای جمع مذکر و مؤنث یکسان هستند.

مثال هؤلاء معلّمونَ. اینها معلم هستند. / اولئک طالباتٌ. اینها دانش‌آموز (مؤنث) هستند.

۲. برای اشاره به جمع‌های غیر انسان مانند: کُتُب، اشجار، أخشاب، حدائق ... از اسم اشاره **مفرد مؤنث** (هذه، تلك) استفاده می‌کنیم. (ولی اسم اشاره به صورت جمع ترجمه می‌شود)

مثال هذه کُتُبٌ. اینها کتاب هستند. / تلك أبوابٌ. آنها در هستند.

تمرین جدول‌های زیر را با ترجمه کامل کنید.

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
.....	.....	هذا کتابٌ.	مذکر
.....	.....	.....	.....
.....	.....	هذه مدرّسةٌ.	مؤنث
.....	.....	.....	.....

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
.....	.....	هذا بیّتٌ.	مذکر
.....	.....	.....	.....
.....	.....	هذه حدیقةٌ.	مؤنث
.....	.....	.....	.....

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
.....	.....	هذا مدرّسٌ	مذکر
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	مؤنث
.....	.....	.....	.....

۳. اسم بعد از اسم اشاره «مثنی» و «جمع»:

(الف) « ال » دارد ⇐ اسم اشاره **مفرد** ترجمه می‌شود.

هؤلاء الطّلابُ واقفونَ. این دانشجویان ایستاده هستند.

(ب) « ال » ندارد ⇐ اسم اشاره **مفرد** به همان صورت **مثنی** یا **جمع** ترجمه می‌شود.

هؤلاء طّلابٌ. اینها دانشجو (دانشجویان) هستند.

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
هؤلاء المدرسون مُحْتَرَمُونَ. این معلم‌ها (مرد) محترم هستند	....	هذا المدرسُ محترمٌ. این معلم، محترم است.	مذكر
....	....	....	مؤنث

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
هؤلاء مدرسون مُحْتَرَمُونَ. این‌ها معلم‌های (مرد) محترمی هستند	....	هذا مدرسٌ محترمٌ. این معلمی محترم است.	مذكر
....	....	....	مؤنث

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
....	....	هذا بائعٌ شاکرٌ. این فروشنده‌ای شکرگزار است.	مذكر
....	....	....	مؤنث

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
....	....	هذا الطالبُ مجتهدٌ. این دانش‌آموز تلاشگر است	مذكر
....	....	....	مؤنث

جمع	مثنی	مفرد	عدد / جنس
....	....	هذا طالبٌ مجتهدٌ. این دانش‌آموزی تلاشگر است.	مذكر
....	....	....	مؤنث